

Asia: VN/2434/2018

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Erityisesti: 2 § Soveltamisala. Miten arvioitte esitettyä soveltamisalaa? Puuttuuko mielestänne jokin keskeinen lainsäädännön ala soveltamisalasta? Mikä? Perustelkaa mielipiteenne.

Ruokavirasto pitää ehdotettua soveltamisalaa erittäin hyvänä ja kattavana. On tärkeää, että lain soveltamisalaan kuuluisi myös puhtaasti kansallinen lainsäädäntö, joka liittyy direktiivin aineelliseen soveltamisalaan.

Lisäksi Ruokavirasto pitää tärkeänä, että ilmoittaja saisi suojaa EU-osarahoitteisten tukien ja avustusten lisäksi myös kokonaan kansallisista varoista myönnettyjen tukien ja avustusten osalta. Tällä tavoin soveltamisalan piiriin saataisiin EU:n rahoittamien tai osarahoittamien tukien lisäksi samoilla järjestelmillä ja resursseilla hallinnoitavat kansalliset tuet.

Erityisesti: Mikä laki mielestänne puuttuu soveltamisalasta?

-

2 luku Ilmoittajan suojelun yleiset edellytykset ja ilmoittaminen

-

Erityisesti: liiittykö toimintanne kannalta sisäisen ilmoituskanavan perustamisvelvollisuuteen ongelmia? Mitä? Perustelkaa mielipiteenne.

Lakiesityksen perusteluiden mukaisesti 9 §:n 2 momentissa säädettäisiin, että sisäisen ilmoituskanavan perustamiseen velvollisen oikeushenkilön olisi nimettävä ilmoituskanavien toiminnasta ja ilmoituskanavien jatkotoimistavastaava riippumaton henkilö tai muu taho. Perusteluiden mukaan tällainen henkilö voisi olla esimerkiksi organisaation oma työntekijä tai yksikkö taikka ulkopuolinen palveluntarjoaja. Se, ketkä henkilöt tai mitkä yksiköt yksityisen sektorin oikeushenkilössä soveltuvat parhaiten toimivaltaisiksi vastaanottamaan ilmoituksia ja toteuttamaan niiden perusteella jatkotoimia, riippuisi oikeushenkilönrakenteesta. Tällaista henkilöä tai yksikköä nimettäessä olisi varmistettava riippumattomuus ja se, ettei eturistiriitoja synny.

Ruokavirasto katsoo, että sitä, kuinka organisaation tulisi varmistua ilmoituksia vastaanottavien henkilöiden tai yksiköiden riippumattomuudesta ja eturistiriitojen ennaltaehkäisystä olisi hyvä avata perusteluissa lisää. Esitys koskee hyvin laajaa kenttää erilaisia ja erikokoisia toimijoita. Kuinka riippumattomuus tässä kohdin määritellään?

Erityisesti: liittykö toimintanne kannalta ulkoisen ilmoituskanavan perustamisvelvollisuuteen ongelmia? Mitä? Perustelkaa mielipiteenne.

-

3 luku Sisäisiin ja ulkoihin ilmoituksiin sovellettavat säännökset

-

Erityisesti: miten arvioisitte tietosuojaan liittyviä kysymyksiä (19 §:n salassapitovelvollisuus ja 20 §:n henkilötietojen käsittely)

Ruokaviraston näkemyksen mukaan salassapidosta ja henkilötietojen käsittelystä on säädetty esityksessä kattavasti. Tiukat salassapitovelvoitteet kyseenalaistavat anonyymien ilmoittamisen tarpeellisuutta.

4 luku Tietojen julkistaminen

-

5 luku Suojelutoimenpiteet

-

Erityisesti: miten arvioisitte esitettyä suojelun tasoa, onko se riittävä? Perustelkaa mielipiteenne.

-

6 luku Seuraamukset

-

2. Esitysluonnoksen vaikutusten arviointi/yleiset kommentit

-

2.1 Millaisia vaikutuksia esitetyllä lailla ennakoitte olevan toimintanne?

Organisaation sisäisen ilmoituskanavan sekä ulkoisten ilmoitusten vastaanottokanavan perustaminen ja käyttöönotto vaativat virastolta resursseja. Lisäksi sisäisten menettelyjen luominen, henkilöstön ohjeistaminen ja konkreettinen ilmoitusten käsittely tulevat vaatimaan resursseja.

2.2 Onko esityksessä tunnistettu toimintanne kannalta merkittävät vaikutukset? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

-

2.3 Ovatko yksityisen sektorin yrityksiin liittyvät vaikutukset tunnistettu riittävästi? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

-

2.4 Ovatko valtion viranomaisiin liittyvät vaikutukset tunnistettu riittävästi? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

-

2.5 Ovat kuntiin liittyvät vaikutukset tunnistettu riittävästi? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

-

3. Muut huomiot. Mahdolliset muut huomionne ehdotetusta sääntelystä ja esityksistä.

Anonyymi ilmoittaminen:

Ruokavirasto kiinnittää huomiota ehdotuksen 12 §:n perusteluihin (s. 38), joiden mukaisesti on perusteltua jättää anonyymien ilmoitusten osalta organisaatioille liikkumavaraa tehdä päätös siitä, sallivatko ne anonyymien ilmoittamisen.

Direktiivin 6 artiklan 2 kohdan mukaisesti jäsenvaltioiden harkintaan jätetään yksityisen tai julkisen sektorin oikeushenkilöiden velvoittaminen ottamaan vastaan anonyymeja ilmoituksia. Onko direktiiviin nähden riittävää, jos jokaisella organisaatiolla olisi itsellään mahdollisuus valita, voiko anonyymeja ilmoituksia tehdä vai tulisiko anonyymien ilmoittamisen sallimisen olla kokonaisuudessaan jäsenvaltion määrittelemä asia?

Edelleen Ruokavirasto kiinnittää huomiota siihen, että anonyymi ilmoittaminen mainitaan lakiesityksen perusteluissa, mutta asiaa ei ole sisällytetty varsinaiseen pykälätekstiin. Ruokavirasto katsoo, ettei asian jättäminen perusteluiden varaan ole lain soveltamisen kannalta tarpeeksi selkeää. Ruokaviraston näkemyksen mukaisesti olisi selkeämpää ja tehokkaampaa, mikäli esimerkiksi sisäistä ilmoittamista käsittelevässä 11 §:ssä säädettäisiin täsmällisesti siitä, voisiko ilmoituksen tehdä myös anonyymisti.

Ruokavirasto katsoo, että anonyymi ilmoittaminen voisi mahdollisesti hankaloittaa ilmoitusten selvittämistä ja asian tutkimista. Vaikka ilmoitusjärjestelmät teknisesti mahdollistaisivatkin yhteydenpidon anonyymiin ilmoittajaan, ilmoittajan roolilla, asemalla ja motiivilla on suuri merkitys anonyymien ilmoituksen paikkansapitävyyden varmistamisessa ja tätä kautta asialla on vaikutus ilmoituksen kohteen oikeusturvaan. Ruokavirasto katsoo, että tiukat salassapitosäännökset voisivat olla riittävä tae ilmoittajan henkilöllisyyden ja muiden henkilötietojen suojaamiseksi. Lisäksi anonyymiin ilmoittamiseen liittyen Ruokavirasto toteaa, että teknisten ilmoitusjärjestelmien on oltava toimivia ja luotettavia, jotta varmistetaan mahdollinen yhteydenpito anonyymiin ilmoittajaan.

Edelleen esityksen 12 §:n perusteluissa (s. 104) todetaan, että jos organisaatio on sallinut anonyymien ilmoittamisen, se voi valita, millaiset jatkotoimet anonyymien ilmoittamisen perusteella toteutetaan. Mikäli anonyymi ilmoittaminen organisaation sisäistä kanavaa käyttäen olisi mahdollista, tarkoittaisi se Ruokaviraston käsityksen mukaan sitä, että anonyymien ilmoituksen tapauksessa organisaatio voisi jättää 12 §:n mukaiset jatkotoimet kokonaan toteuttamatta. Ruokavirasto korostaa jatkotoimien merkitystä anonyymien ilmoittajan sitouttamiseksi. Jatkotoimien toteuttamisella voisi olla merkittävä vaikutus ilmoittajan kanssa käytyyn yhteydenpitoon ja asian lisäselvittämiseen.

Ruokavirasto katsoo, että anonyymien ilmoittamisen osalta jatkotoimista olisi myös selkeämpää säätää lain tasolla.

Pelto-Piri Pauliina
Ruokavirasto